

7. Ягупов В. В. Принципы компетентностного подхода в профессиональном образовании / В. В. Ягупов // Edukacja – technika – informatyka. Rocznik naukowy. – 2013. – № 4. – С. 112–117.

REFERENCES

1. Banit O. V. *Korporatyvne navchannia yak innovacijna tekhnologiya u systemi vnutrishnofirmovoji pidgotovky personalu* / O. V. Banit // Pedagogichni innovaciyi: ideyi, realiji, perspektyvy. – 2014. - # 1 (12). – S. 94–98.
2. Zaxarova O. V. *Obgruntuvannya naukovykh pryncypiv zabezpechennya yakosti profesijnogo rozvytku personalu promyslovogo pidpryemstva* / O. V. Zaxarova, N. V. Gorodnychuk // Ekonomika promyslovosti. – 2013. – N 4 (64). – S. 123–134.
3. Mykhniuk M. I. *Teoretychni ta metodychni osnovy rozvytku profesijnoji kultury vykladachiv specialnykh dyscyplin budivelnogo profilyu: dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04* / M. I. Mykhniuk. – K., 2016. – 652 s.
4. *Profesijne navchannya dorosloho naseleennia: teoretyko-metodologichni zasady: monografija* / avt. kol.: Nychkalo N. G., Radkevych V. O., Shherbak O. I., Doroshenko N. I., Vasylenko O. V., Skulska V. Ye. – Kirovograd: Imeks-LTD, 2013. – 268 s.
5. Radkevych V. V. *Profesijnyj rozvytok personalu innovacijno aktyvnykh pidpryemstv* / V. V. Radkevych // Naukovo-metodychne zabezpechennya profesijnoji osvity i navchannia: Materialy zvitnoji nauk.-prakt. konferenciji za 2014 r. T. 1. – K.: IPTO NAPN Ukrainy, 2014. – S. 13–17.
6. Ficzula M. M. *Pedahohika vyshhoji shkoly: navch. posibnyk* / M. M. Ficzula. – K.: Akademydav, 2006. – 352 s.
7. Yagupov V. V. *Pryncypy kompetentnostnogo podhoda v professyonalnom obrazovaniji* / V. V. Yagupov // Edukacja – technika – informatyka: Rocznik naukowy. – 2013. – N 4. – S. 112–117.

УДК 378.147:811.111

ІГОР КОДЛЮК

ihor.kodliuk@gmail.com

викладач,

Технічний коледж Тернопільського національного технічного університету імені І. Пулюя
м. Тернопіль, вул. Леся Курбаса, 13

**АНГЛОМОВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ В ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ В СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ**

Виокремлено та проаналізовано основні напрями наукових досліджень з проблеми формування англomовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх фахівців з туризму, а саме: формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців різних галузей у процесі професійної підготовки; формування комунікативної компетентності в іншомовному спілкуванні майбутніх фахівців з туризму; педагогічні основи професійної підготовки майбутніх фахівців з туризму; формування англomовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх фахівців різних галузей. Відповідно до виокремлених напрямів з'ясовано найвагоміші результати проаналізованих досліджень: вченими розкрито сутність поняття «іншомовна комунікативна компетентність», його структуру та особливості формування у фахівців різних галузей; обґрунтовано технологію формування готовності до іншомовного спілкування майбутніх фахівців сфери туризму, визначено педагогічні умови формування іншомовної комунікативної культури майбутніх фахівців туристської освіти, розроблено методикку навчання майбутніх менеджерів туризму створення англomовних туристичних проєктів; розкрито організаційні засади туристської освіти в Україні; з'ясовано сутність поняття «компетентність у діалогічному мовленні», розроблено методикку формування англomовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх фахівців різних галузей. Як перспективний напрям досліджень розглядається вивчення зарубіжного досвіду з туристської освіти.

Ключові слова: *іншомовна комунікативна компетентність, структура компетентності, іншомовне спілкування, діалогічне мовлення, фахівці з туризму, англomовна компетентність у діалогічному мовленні майбутніх фахівців з туризму.*

ІГОРЬ КОДЛЮК

преподаватель,

Технический колледж Тернопольского национального технического университета имени И. Пулюя

АНГЛОЯЗЫЧНАЯ КОМПЕТЕТНОСТЬ В ДИАЛОГИЧЕСКОЙ РЕЧИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ТУРИЗМУ В СОВРЕМЕННЫХ НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЯХ

Выделены и проанализированы основные направления научных исследований с проблемы формирования англоязычной компетентности в диалогической речи будущих специалистов по туризму, а именно: формирование иноязычной коммуникативной компетентности специалистов различных отраслей в процессе профессиональной подготовки; формирование коммуникативной компетентности в иноязычном общении будущих специалистов по туризму; педагогические основы профессиональной подготовки будущих специалистов по туризму; формирование англоязычной компетентности в диалогической речи будущих специалистов различных отраслей. Соответственно выделенным направлениям определены наиболее существенные результаты проанализированных исследований: раскрыта сущность понятия «иноязычная коммуникативная компетентность», ее структура и особенности формирования у специалистов различных отраслей; обоснована технология формирования готовности к иноязычному общению будущих специалистов сферы туризма, определены педагогические условия формирования иноязычной коммуникативной культуры будущих специалистов туристского образования, разработана методика обучения будущих менеджеров туризма созданию англоязычных туристических проектов; раскрыты организационные основы туристского образования в Украине; выяснена сущность понятия «компетентность в диалогической речи», разработана методика формирования англоязычной компетентности в диалогической речи будущих специалистов различных отраслей. Как перспективное направление исследования рассматривается изучение зарубежного опыта по туристскому образованию.

Ключевые слова: *иноязычная коммуникативная компетентность, структура компетентности, иноязычное общение, диалогическая речь, специалисты по туризму, англоязычная компетентность в диалогической речи будущих специалистов по туризму.*

IHOR KODLIUK

teacher,

Technical College of Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Les Kurbas, 13 st.

ENGLISH COMPETENCE IN DIALOGICAL SPEECH OF FUTURE SPECIALISTS IN TOURISM IN MODERN SCIENTIFIC INVESTIGATIONS

The article deals with main directions of scientific investigations of English competence formation in dialogical speech of future specialists in Tourism, such as forming of foreign language communicative competence of specialists in various fields during training; forming of communicative competence in foreign language communication of future specialists in Tourism; pedagogical foundations of professional training of future specialists in Tourism; forming of English competence in dialogical speech of future specialists in various field. According to these directions, the most essential investigation results are offered: the concept of foreign language communicative competence, its structure and features of formation in specialists in various fields is provided; the technology of readiness formation to foreign language communication of future specialists in Tourism is analyzed, pedagogical conditions of foreign language communicative culture formation of future specialists in Tourism are defined, methods of training of future managers of tourism in creation of English tourism projects are offered, organizational principles of tourism education in Ukraine are defined, the concept of competence in dialogical speech is defined, methods of English competence in dialogical speech of specialists in various fields are provided. International experience in tourism education is offered as a promising direction of investigation.

Keywords: *foreign language communicative competence, competence structure, foreign language communication, dialogical speech, specialists in Tourism, English competence in dialogical speech of future specialists in Tourism.*

В умовах розширення всесторонніх міжнародних контактів індустрія туризму, функціонування якої забезпечується діяльністю широкого кола підприємств, установ та організацій, зайнятих наданням послуг розміщення, харчування, транспортного,

інформаційно-рекламного, побутового та інших видів обслуговування, перетворилася на потужний сектор світової економіки. Туризм як активна форма людського спілкування сприяє взаємопізнанню націй, розвитку взаєморозуміння та встановленню передовсім культурних та економічних зв'язків між народами [1, с. 55], а однією з важливих функцій туристичної діяльності є розширення і зміцнення каналів комунікації між різними соціумами.

Відповідно до європейських стандартів та запитів сучасного суспільства перед освітянами у галузі туризму постає чимало вимог до професійної підготовки фахівців, здатних здійснювати певний інформаційний контакт, забезпечувати міжособистісні стосунки, іншомовну комунікацію, найвищою формою вияву якої є діалог. Однак наявний науковий фонд свідчить про відсутність розвідок, присвячених комплексному аналізу досліджень іншомовного діалогічного мовлення фахівців туристичної галузі.

Проблема підготовки кадрів для вітчизняного туризму стала предметом активного пошуку вчених багатьох галузей знань: методики навчання іноземних мов (О. Тарнопольський, А. Чуфарлічева та ін.), історії педагогіки (Л. Сакун), професійної педагогіки (М. Галицька, В. Федорченко, Г. Черній та ін.), психології (Ю. Лозов'юк, Л. Онуфрієва).

Мета статті – виокремити і проаналізувати основні напрями наукового пошуку з проблеми формування англомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх фахівців з туризму.

Огляду дисертаційних досліджень з проблем професійної туристської освіти присвячена стаття Г. Щуки [20]. У ній авторка аналізує напрацювання дослідників за такими напрямими: професійна туристська освіта загалом; досвід організації підготовки фахівців сфери туризму за кордоном; формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців з туризму. Вона робить висновок, що кількість таких розвідок незначна, стосуються вони переважно різних аспектів підготовки фахівців у вищих навчальних закладах (ВНЗ), серед усіх професійних компетентностей фахівця сфери туризму найбільш дослідженою є комунікативна.

З метою комплексного розкриття стану проблеми формування англомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх фахівців з туризму доцільно проаналізувати наявний науковий фонд за такими напрямими:

- формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців різних галузей у процесі їх професійної підготовки;
- формування комунікативної компетентності в іншомовному спілкуванні майбутніх фахівців з туризму;
- педагогічні основи професійної підготовки майбутніх фахівців з туризму;
- формування англомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх фахівців різних галузей;
- зарубіжний досвід з туристської освіти.

Підготовка майбутніх фахівців різних профілів актуалізує проблему ефективності організації процесу навчання іноземної мови, відводячи чільне місце формуванню іншомовної комунікативної компетентності. Огляд наукових джерел засвідчує, що цей феномен залишається об'єктом досліджень багатьох науковців. Проте, незважаючи на значну кількість напрацювань, чимало питань цієї проблеми ще не набули належного обґрунтування й однозначного вирішення: дотепер відсутнє єдине тлумачення терміна «іншомовна комунікативна компетентність», немає одностайності у визначенні структурних компонентів цієї компетентності тощо.

Засадничими у цьому аспекті вважаємо Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти, в яких зазначається, що «використання мови, у тому числі її вивчення, включає в себе дії, що виконуються особами, які в ролі окремих індивідів чи соціальних агентів розвивають ряд компетенцій, як загальних, так і – особливо – комунікативних мовленнєвих компетенцій» [2, с. 9].

Відзначимо, що ряд вітчизняних та зарубіжних досліджень присвячені формуванню комунікативної компетентності фахівців різних галузей, зокрема: студентів технічних ВНЗ (А. Андрієнко, Д. Бубнова, О. Тарнопольський), факультетів фізичного виховання (Л. Морська), майбутніх фахівців морського флоту (С. Козак), юристів (Л. Котлярова), митників (О. Метьюлкіна, О. Павленко), логістів (М. Метьюлкіна), лікарів (О. Петрашук),

майбутніх інженерів (Н. Кіш) та ін. У них обґрунтовано методичну основу навчання іноземної мови, визначено структуру готовності майбутніх фахівців до професійного іншомовного спілкування, розкрито особливості формування іншомовної комунікативної компетентності у фахівців різних галузей тощо.

Помітно, що в сучасних дослідженнях пропонуються різні визначення іншомовної комунікативної компетентності (Н. Костенко, Ю. Солоднікова, В. Теніщева та ін.), однак ми поділяємо точку зору авторського колективу підручника під керівництвом С. Ніколаєвої, де зазначений термін трактується як «здатність успішно вирішувати завдання взаєморозуміння і взаємодії з носіями мови, яка вивчається, відповідно до норм і культурних традицій в умовах прямого й опосередкованого спілкування» [8, с. 91].

Іншомовна комунікативна компетентність є багатокомпонентним утворенням. Відтак існує чимало поглядів науковців на структуру цього новоутворення. У Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти виокремлено такі його складники – компетенції лінгвістична, соціолінгвістична і прагматична.

Чимало науковців трактують іншомовну комунікативну компетентність як результат професійної підготовки майбутніх фахівців і в її структурі виокремлюють прикладну компоненту. Так, наприклад, обґрутовуючи необхідність професіоналізації викладання іноземних мов у студентів ВНЗ нефілологічних спеціальностей, Н. Костенко структурує зазначене новоутворення так: компетентність мовна (лінгвістична), соціокультурна та професійна [5]. Вивчаючи різні аспекти формування іншомовної комунікативної компетентності студентів-митників, О. Павленко визначає лінгвістичну, прагматичну та соціокультурну компетентності [10]. С. Козак виокремлює лінгвістичну, соціокультурну, стратегічну та професійну компетентності [3].

Ми послуговуємося загальноприйнятим у методиці навчання іноземних мов і культур підходом, згідно з яким виокремлюють такі складові цього феномена: субкомпетентності мовна (лінгвістична), мовленнєва, лінгвосоціокультурна і навчально-стратегічна [8, с. 91].

Окремі дослідники вказують на важливість зв'язку іншомовної комунікативної компетентності з професійною і доводять, що ефективність роботи фахівця значною мірою залежить від того, наскільки у загальній структурі його предметно-технологічної підготовки інтегровано мовленнєву компоненту, а процес формування іншомовної професійної компетентності передбачає «накладання» іншомовних навичок на предметний зміст професії під час виконання професійних завдань. Тому в сучасних умовах модернізації вищої освіти України стратегічною метою у підготовці конкурентоспроможних фахівців науковці вважають формування іншомовної професійної компетентності.

Суттєво поглиблюють розуміння заявленої проблеми дослідження щодо формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців непедагогічних спеціальностей, зокрема технічних. Так, наприклад, О. Тарнопольський обґрунтував теоретичні й методичні засади організації навчального процесу з англійської мови на I–II курсах технічного ВНЗ [13; 14]. Дослідник проаналізував умови й цілі навчання цієї мови на кожному з етапів та їх вплив на методику викладання, охарактеризував принципи організації навчальної діяльності студентів під час вивчення англійської мови на I–II курсах, обґрунтував підходи до відбору змісту іншомовної освіти студентів технічних спеціальностей з орієнтуванням на майбутній їх фах, розкрив особливості організації навчання окремих видів мовленнєвої діяльності.

Проблемі комунікативної підготовки майбутніх фахівців з туризму до іншомовного спілкування присвячено низку праць М. Галицької, І. Кухти, Г. Черній, А. Чуфарлічевої та інших науковців.

Дисертація М. Галицької, зокрема, присвячена формуванню у студентів ВНЗ сфери туризму готовності до іншомовного спілкування, в якому визначено структурні компоненти цієї готовності, а саме: комунікативно- мотиваційний, змістовий, процесуальний та самооцінний [1]. Особливої уваги заслуговує підхід до визначення критеріїв сформованості вказаної якості: наявність позитивної мотивації щодо іншомовного спілкування; оволодіння змістом іншомовного спілкування; сформованість

умінь і навичок адекватної поведінки у відповідних мовленнєво-комунікативних ситуаціях; сформованість умінь самостійно оцінювати власну комунікативну поведінку у процесі спілкування та комунікативні здібності співрозмовника. М. Галицька розробила та обґрунтувала педагогічну технологію формування готовності до іншомовного спілкування, яка охоплює зміст, форми, методи та засоби навчання. Органічною складовою технології є педагогічні умови, що забезпечують ефективність формування у майбутніх фахівців з туризму готовності до іншомовного спілкування: індивідуальний підхід до студентів; проблемний і творчий характер завдань з іноземної мови; використання сучасних інноваційних технологій навчання; діалогізація процесу навчання; моделювання професійних комунікативних ситуацій.

Предметом досліджень І. Кухти стала іншомовна комунікативна культура майбутніх фахівців туристичної освіти – інтегративна характеристика, що визначає комунікативно-професійний статус особистості й охоплює спрямованість на комунікацію, здатність до використання іноземної мови в певному соціально-культурному середовищі, внутрішню готовність до міжкультурної взаємодії у професійній сфері [6]. Структурними компонентами зазначеної якості, на думку дослідниці, є інформаційний, інтерактивний, перцептивний та мотиваційний.

До незаперечних наукових здобутків відносимо визначені педагогічні умови формування іншомовної комунікативної культури майбутніх фахівців туристичної сфери: організація оптимального комунікативного середовища в аудиторній та позааудиторній роботі; формування позитивної мотивації до оволодіння іншомовною комунікативною культурою; забезпечення професійної спрямованості змісту навчальної дисципліни «Іноземна мова»; використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій.

Методику навчання майбутніх фахівців створення англomовних туристичних проєктів розробила А. Чуфарлічева [19]. Створення іншомовного туристичного проєкту майбутніми менеджерами туризму є однією із форм підсумкового контролю професійної підготовки та передбачає формування в них іншомовної комунікативної компетентності. Виконання таких завдань дає змогу виявити рівень засвоєння студентом теоретичних знань та практичних умінь, його здатність до самостійної роботи за обраною спеціалізацією. Така робота має виконуватися на матеріалах реального об'єкта (країна, її туристичні об'єкти, готелі тощо), а також містити ґрунтовний аналіз накопиченого фактичного матеріалу.

Поглиблює розуміння заявленої проблеми дослідження Г. Черній щодо комунікативної підготовки майбутніх бакалаврів туристичної сфери [18]. Доведено, що найсуттєвішою складовою туристської освіти є практична, зокрема підготовка студентів до надання клієнтам туристичних послуг, якість яких значною мірою визначається комунікативними вміннями її працівників. З'ясовано структуру цих умінь, що охоплює вміння монологічного, діалогічного та полілогічного мовлення, соціально-психологічні вміння та вміння невербальної комунікації; визначено критерії, показники та рівні їх сформованості. Авторка теоретично обґрунтувала й експериментально перевірила педагогічні умови формування комунікативних умінь бакалаврів туристичної сфери у процесі фахової підготовки: використання методів контекстного та проблемного навчання; застосування інтерактивних методів навчання для набуття досвіду комунікативної взаємодії; створення комунікативного середовища засобами інформаційно-комунікаційних технологій; використання тренінгів і коучингу для формування соціально-психологічних і невербальних комунікативних умінь.

Особливу цінність у контексті нашого дослідження має доробок учених із професійної туристської освіти. Така освіта, на думку науковців, – це підготовка фахівців до роботи в закладах розміщення, підприємствах харчування, на транспорті, на об'єктах розваг, пізнавального, ділового, оздоровчого, спортивного й іншого призначення, в організаціях, що здійснюють туроператорську та турагентську діяльність, надають екскурсійні послуги та послуги гідів-перекладачів [12, с. 17].

Теоретичним та методичним аспектам підготовки фахівців з туризму присвячені праці Л. Соловей, В. Федорченка, Н. Фоменко та ін.

Цілісне уявлення про організаційні засади туристської освіти дає навчальний посібник «Педагогіка туризму», в якому розроблено теоретичні основи педагогіки туризму, представлено її предмет і функції; розкрито теорію і практику туристського виховання, освіти і навчання; представлено моніторинг якості туристської освіти; проаналізовано зарубіжний досвід підготовки фахівців для сфери туризму; узагальнено вітчизняний досвід із зазначеної проблеми [15].

Вагомим внеском у розвиток вітчизняної системи туристської освіти є дослідження В. Федорченка [16], в якому науковець зумів охопити широкий спектр питань: теоретико-методологічні проблеми розвитку туристської освіти в Україні та світі; її нормативно-правові, інформаційні, фінансові та інші основи; модель компетентності фахівця сфери туризму тощо. Цінність дослідження полягає в тому, що автор вперше обґрунтував етапи становлення туризму в Україні, здійснив періодизацію та вказав основні напрями у підготовці фахівців для туристичної галузі на різних історичних етапах розвитку.

До робіт, присвячених проблемам професійної туристської освіти, відноситься також історико-педагогічне дослідження Л. Соловей [12]. В ньому авторка проаналізувала вітчизняну систему підготовки туристичних кадрів у зазначений період, розкрила еволюцію змісту та форм організації навчання фахівців для туристичної сфери, визначила й обґрунтувала етапи цього процесу. Вчена запропонувала періодизацію основних етапів зародження вітчизняної системи освіти сфери туризму (яка близька до періодизації В. Федорченка); виявила проблеми, що гальмують подальший розвиток підготовки майбутніх фахівців у цій сфері.

Проаналізуємо дослідження з питань формування англомовної комунікативної компетентності в діалогічному мовленні фахівців різних галузей. Помітно, що ключова роль у діяльності фахівців з більшості галузей відводиться саме діалогічному мовленню як невід'ємному компоненту міжособистісної комунікації. Проблема формування у майбутніх фахівців іншомовного діалогічного мовлення відображена у дослідженнях Т. Коробейнікової, Л. Максименко, О. Метьолькіної, Л. Сліпченко та ін.

Універсальне визначення поняття «компетентність у діалогічному мовленні» наводить В. Черниш, зазначаючи, що це здатність реалізовувати усномовленневу комунікацію. Сформованість цієї якості передбачає, що мовець уміє планувати, здійснювати й коригувати власну комунікативну поведінку під час породження й варіювання іншомовного мовлення у різних типах діалогічних висловлювань відповідно до певної ситуації спілкування, мовленнєвого завдання, комунікативного наміру та згідно з правилами спілкування у конкретній національно-культурній спільноті [17, с. 11].

Л. Максименко розглядає навчання професійно спрямованого англомовного діалогу майбутніх менеджерів невиробничої сфери [7]. Авторка розробила методику навчання професійно спрямованого англомовного діалогу студентів II курсу економічних факультетів ВНЗ із використанням фахових автентичних аудіодіалогів шляхом визначення типів діалогів, які є найхарактернішими в ситуаціях ділової комунікації; створила підсистему вправ для навчання професійно спрямованого англомовного діалогу.

Формування англомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх учителів із використанням інформаційно-комунікаційних технологій розкрито в дослідженні Т. Коробейнікової [4]. Авторка науково обґрунтувала й експериментально перевірила методику формування англомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх учителів з використанням ІКТ на початковому етапі навчання в мовному ВНЗ. Вона стверджує, що діалогічне мовлення передбачає поперемінне звернення студентів до говоріння й аудіювання. Це вимагає цілісного оволодіння студентами знаннями, мовленнєвими навичками та вміннями з урахуванням їх взаємозв'язку, взаємодії та взаємопроникнення. Процеси розуміння й породження мовлення під час усного діалогічного спілкування не можуть бути відокремленими, тобто формування компетентності в діалогічному мовленні нерозривно пов'язане та зумовлене рівнем розвитку компетентності майбутніх учителів в аудіювання.

Обґрунтовуючи методику формування професійно орієнтованої компетентності в англомовному діалогічному мовленні бакалаврів з міжнародної економіки, Л. Сліпченко стверджує, що складниками зазначеної компетентності є лінгвістична, соціолінгвістична,

прагматична, предметна, формально-логічна та психологічна [11]. Вона теоретично обґрунтувала та розробила методика формування професійно орієнтованої компетентності в англомовному діалогічному мовленні майбутніх фахівців з міжнародної економіки. Авторка визначила психолінгвістичні, лінгвістичні й культурологічні особливості навчання професійно орієнтованого діалогічного мовлення в умовах відсутності зорового контакту; вдосконалила зміст професійних та мовленнєвих умінь майбутніх фахівців з міжнародної економіки.

Аналізуючи особливості формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в діалогічному мовленні майбутніх митників, О. Метьолкіна вважає, що об'єктами особистісно діяльнісного розвитку студентів за цією спеціальністю під час навчання фахового англійського діалогічного мовлення є професійні мотиви, когнітивні процеси, задіяні в оволодінні діалогічним мовленням, та емоційно-вольові якості, а також знання, навички й уміння професійно орієнтованої компетентності в діалогічному мовленні та компетентності в учінні [9].

Таким чином, з метою з'ясування стану проблеми формування англомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх фахівців з туризму в педагогічній теорії нами проаналізовано наявний науковий фонд за такими напрямками: формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців різних галузей у процесі професійної підготовки; формування комунікативної компетентності в іншомовному спілкуванні майбутніх фахівців з туризму; педагогічні основи професійної підготовки майбутніх фахівців з туризму; формування англомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх фахівців різних галузей. Відповідно до виокремлених напрямів визначено найвагоміші результати цих досліджень: вченими розкрито сутність поняття «іншомовна комунікативна компетентність», його структуру та особливості формування у фахівців різних галузей; обґрунтовано технологію формування готовності до іншомовного спілкування майбутніх фахівців сфери туризму, визначено педагогічні умови формування іншомовної комунікативної культури майбутніх фахівців туристської освіти, розроблено методика навчання майбутніх менеджерів туризму створення англомовних туристичних проєктів; розкрито організаційні засади туристської освіти в Україні; з'ясовано сутність поняття «компетентність у діалогічному мовленні», розроблено методика формування англомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх фахівців різних галузей, які слугують надійним підґрунтям розгортання наукового пошуку в досліджуваному нами аспекті.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні зарубіжного досвіду з туристської освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галицька М. М. Формування у студентів вищих навчальних закладів сфери туризму готовності до іншомовного спілкування: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / М. М. Галицька. – К., 2006. – 369 с.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання д-р пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
3. Козак С. В. Формування іншомовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців морського флоту: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / С. В. Козак. – Одеса, 2001. – 224 с.
4. Коробейнікова Т. І. Формування англомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх учителів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Т. І. Коробейнікова. – К., 2013. – 230 с.
5. Костенко Н. І. Особливості формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів ВНЗ нефілологічних спеціальностей / Н. І. Костенко // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2012. – № 5. – С. 86–89.
6. Кухта І. В. Формування іншомовної комунікативної культури майбутніх фахівців туристичної сфери: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / І. В. Кухта. – Тернопіль, 2011. – 22 с.
7. Максименко Л. О. Навчання професійно спрямованого англомовного діалогу майбутніх менеджерів невиробничої сфери: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Л. О. Максименко. – К., 2012. – 285 с.
8. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів; за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. – К.: Ленвіт, 2013. – 590 с.
9. Метьолкіна О. М. Формування англомовної професійно орієнтованої компетенції у діалогічному мовленні майбутніх митників: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / О. М. Метьолкіна. – К., 2012. – 241 с.

10. Павленко О. О. Формування комунікативної компетенції фахівців митної служби в системі неперервної професійної освіти: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / О. О. Павленко. – К., 2005. – 40 с.
11. Сліпченко Л. Б. Методика формування професійно орієнтованої компетентності в англomовному діалогічному мовленні майбутніх фахівців з міжнародної економіки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Л. Б. Сліпченко. – К., 2014. – 356 с.
12. Соловей Л. С. Становлення вітчизняної системи підготовки майбутніх фахівців сфери туризму (друга половина ХХ ст.): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Л. С. Соловей. – К., 2011. – 258 с.
13. Тарнопольський О. Б. Методика навчання англійської мови на II курсі технічного вузу / О. Б. Тарнопольський. – К.: Вища школа, 1993. – 167 с.
14. Тарнопольский О. Б. Методика обучения английскому языку на I курсе технического вуза / О. Б. Тарнопольский. – К.: Вища школа, 1989. – 160 с.
15. Федорченко В. К. Педагогіка туризму / В. К. Федорченко, Н. А. Фоменко, М. І. Скрипник, Г. С. Цехмістрова. – К.: Вид. дім «Слово», 2004. – 296 с.
16. Федорченко В. К. Теоретичні та методичні засади підготовки бакалаврів для сфери туризму: монографія; за ред. Н. Г. Ничкало / В. К. Федорченко. – К.: Вид. дім «Слово», 2004. – 472 с.
17. Черниш В. В. Навчання іншомовного діалогічного мовлення в аспекті компетентнісного підходу / В. В. Черниш // Іноземні мови. – 2012. – № 4. – С. 11–27.
18. Черній Г. В. Формування комунікативних умінь майбутніх бакалаврів туристичної сфери в процесі фахової підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Г. В. Черній. – Хмельницький, 2015. – 280 с.
19. Чуфарлічева А. Ю. Методика навчання майбутніх менеджерів туризму створення англomовних туристичних проєктів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / А. Ю. Чуфарлічева. – К., 2010. – 329 с.
20. Щука Г. П. Огляд дисертаційних досліджень вітчизняних науковців з проблем професійної туристської освіти / Г. П. Щука. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conf.vntu.edu.ua/znanosv/2012/txt/shchuka.pdf>.

REFERENCES

1. Halytska M. M. *Formuvannia u studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv sfery turizmu hotovnosti do inshomovnoho spilkuvannia* [Forming of readiness to foreign language communication among students of higher educational establishments of tourist sphere]: dys... kand. pед. nauk: 13.00.04 / M. M. Halytska. – K., 2006. – 369 s.
2. *Zahalnoievropeiski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia* [The Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment] / [nauk. red. ukr. vyd. d. pед. nauk, prof. S. Yu. Nikolaieva]. – K.: Lenvit, 2003. – 273 s.
3. Kozak S. V. *Formuvannia inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentsii maibutnykh fakhivtsiv morskoho flotu* [Formation of foreign language communicative competence of future specialists Navy]: dys... kand. pед. nauk: 13.00.04 / S. V. Kozak. – O., 2001. – 224 s.
4. Korobeinikova T. I. *Formuvannia anhlomovnoi kompetentnosti v dialohichnomu movlenni maibutnykh uchyteliv z vykorystanniam informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii* [Formation of English language competence in dialogical speech of future teachers using ICT]: dys. ... kand. pед. nauk: 13.00.02 / T. I. Korobeinikova. – K., 2013. – 230 s.
5. Kostenko N. I. *Osoblyvosti formuvannia inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti u studentiv VNZ nefilolohichnykh spetsialnostei* [Formation of foreign language communicative competence in university students of non-philological specialties] / N. I. Kostenko // Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu «Ukraina». – 2012. – № 5. – S. 86–89.
6. Kukhta I. V. *Formuvannia inshomovnoi komunikatyvnoi kultury maibutnykh fakhivtsiv turystychnoi sfery* [Formation of foreign language communicative culture of future specialists in tourism industry]: avtoref. dys. ... kand. pед. nauk: 13.00.04 – teoriia ta metodyka profesiinoi osvity / I. V. Kukhta. – Ternopil, 2011. – 22 s.
7. Maksymenko L. O. *Navchannia profesiino spriamovanoho anhlomovnoho dialohu maibutnykh menezheriv nevyrobnychoi sfery* [Teaching future managers of non-production sectors of English professionally oriented dialogue]: dys... kand. pед. nauk: 13.00.02 / L. O. Maksymenko. – K., 2012. – 285 s.
8. *Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka: pidruchnyk dlia stud. klasychnykh, pedahohichnykh i linhvistychnykh universytetiv* [Methods of Teaching Foreign Languages and Cultures: Theory and Practice: A Course Book for Students of Classical Pedagogical And Linguistic Universities] / O. B. Bihych, N. F. Borysko, H. E. Boretska ta in. / za zahaln. red. S. Yu. Nikolaievoi. – K.: Lenvit, 2013. – 590 s.
9. Metolkina O. M. *Formuvannia anhlomovnoi profesiino orientovanoi kompetentsii u dialohichnomu movlenni maibutnykh mytnykv* [Formation of professionally oriented English language competence in dialogical speech of future customs specialists]: dys... kand. pед. nauk: 13.00.02 / O. M. Metolkina. – K., 2012. – 241 s.
10. Pavlenko O. O. *Formuvannia komunikatyvnoi kompetentsii fakhivtsiv mytnoi sluzhby v systemi nepererвної profesiinoi osvity* [Formation of communicative competence of the customs service

- specialists in the system of continuous professional education]: avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04 – teoriia ta metodyka profesiinoi osvity / O. O. Pavlenko. – K., 2005. – 40 s.
11. Slipchenko L. B. *Metodyka formuvannia profesiino orientovanoi kompetentnosti v anhlovnomu dialohichnomu movlenni maibutnikh fakhivtsiv z mizhnarodnoi ekonomiky* [Methods of forming of professional competence in English-oriented dialogical speech in future specialists in international economics]: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02 / L. B. Slipchenko. – Kyiv, 2014. – 356 s.
  12. Solovei L. S. *Stanovlennia vitchyznianoï systemy pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv sfery turizmu (druha polovyna XX st.)* [Formation of national system of training of future specialists in tourism (second half of the XXth century)]: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.01 / L. S. Solovei. – Kyiv, 2011. – 258 s.
  13. Tarnopolskyi O. B. *Metodyka navchannia anhliiskoi movy na II kursy tekhnichnoho vuzu* [Methods of teaching English of the second year technical college students] / O. B. Tarnopolskyi. – K.: Vyscha shkola, 1993. – 167 s.
  14. Tarnopolskyi O. B. *Metodyka navchannia anhliiskoi movy na I kurs tekhnichnoho vuzu* [Methods of teaching English of the first year technical college students] / O. B. Tarnopolskyi. – K.: Vyscha shkola, 1989. – 160 s.
  15. Fedorchenko V. K. *Pedahohika turizmu* [Pedagogy of tourism] / V. K. Fedorchenko, N. A. Fomenko, M. I. Skrypnyk, H. S. Tsekhmistrova. – K.: Vydavnychi dim «Slovo», 2004. – 296 s.
  16. Fedorchenko V. K. *Teoretychni ta metodychni zasady pidhotovky bakalavriv dlia sfery turizmu: monohrafiia* [Theoretical and methodological foundations for bachelors in Tourism training] / V. K. Fedorchenko; za red. N. H. Nychkalo. – K.: Vydavnychi Dim «Slovo», 2004. – 472 s.
  17. Chernysh V. V. *Navchannia inshomovnoho dialohichnoho movlennia v aspekti kompetentnisnoho pidkhodu* [Formation of foreign language dialogical speech in terms of competence approach] / V. V. Chernysh // *Inozemni movy*. – 2012. – № 4. – S. 11–27.
  18. Chernii H. V. *Formuvannia komunikatyvnykh umin maibutnikh bakalavriv turystychnoi sfery v protsesi fakhovoi pidhotovky* [Formation of communicative skills of future Bachelors in Tourism in professional training]: dys... kand. ped. nauk: 13.00.04 / H. V. Chernii. – Khmelnytskyi, 2015. – 280 s.
  19. Chufarlicheva A. Yu. *Metodyka navchannia maibutnikh menedzheriv turizmu stvorennia anhlovnykh turystychnykh proektiv* [Methodology of teaching English tour projects to future managers of tourism]: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02 / A. Yu. Chufarlicheva. – K., 2010. – 329 s.
  20. Shchuka H. P. *Ohliad dysertatsiinykh doslidzhen vitchyznianskykh naukovtsiv z problem profesiinoi turystskoi osvity* [Analysis of tourism education investigations of domestic scientists] / H. P. Shchuka. [Elektronnyi resurs]. – Link: <http://conf.vntu.edu.ua/znanosv/2012/txt/shchuka.pdf>.